

Vergroening als verdienmodel

Pioniers in voedsel

Voorstellen Team Voedsel voor het VVD-verkiezingsprogramma¹

De Nederlandse landbouw is buitengewoon productief en per kilo product efficiënt. Maar de keerzijde van ons succes is dat wilde diersoorten in het gedrang komen, er natuurgebieden zijn die verschrallen, en de kwaliteit van onze bodem, lucht en water onder druk staan. Dat heeft ook een weerslag op onze gezondheid.

Daarbij komen de urgentie van klimaatadaptatie, een maatschappelijke behoefte om het dierenwelzijn in de veesector te verbeteren, en de uitdaging om voor een groeiende wereldbevolking op een duurzame manier voedsel te produceren.

De VVD zet in op een duurzaam groeimodel. We vertrouwen onze ondernemers en geloven niet dat dé oplossing zal worden gevonden op ministeries in Den Haag of in de kantoren van de Europese Commissie. De kennis en ondernemersgeest die Nederland in huis heeft, geeft ons land de kans om voorop te lopen in de voedseltransitie. Boeren, vissers en wetenschappers werken iedere dag aan innovaties en inzichten om de uitdagingen van klimaat en natuur het hoofd te bieden. De VVD steunt die pioniers. We investeren en we versimpelen wetten en regels. We staren ons niet blind op één oplossing. We geven alle technieken een kans.

We nemen onze verantwoordelijkheid om Nederland schoner door te geven.

Net zoals we ons inzetten voor een sluitende Rijksbegroting om onze kinderen niet op te zadelen met een hoge staatsschuld, schuiven we de kosten van klimaat- en natuurschade niet door naar de volgende generatie. We nemen de wetenschap serieus. We handelen nu om hogere kosten in de toekomst te voorkomen.

Water en bodem zijn sturend. Dat zijn de fundamenten van ons welzijn.

- ▶ We onderschrijven de doelen die zijn gesteld in het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Een belangrijke maatregel om de biodiversiteit te versterken is groenblauwe dooradering. Landschapselementen dragen bij aan de klimaatopgave door koolstof vast te leggen en ons land weerbaarder te maken tegen extreem weer.
- ▶ We bereiden ons voor op langere perioden van droogte en het verhoogde risico op overstromingen door meer waterberging in te richten.
- ▶ We verhogen de grondwaterstand in veenweidegebieden waar dat effectief is om

¹ Deze aanbevelingen zijn tot stand gekomen met de inbreng van leden van het Thematisch Netwerk Liberaal Groen. Dit document bevat een opinie en heeft geen formele status binnen de VVD voor gebruik in beleid of bestuur. Het geeft houvast in onderlinge discussies en aanknopingspunten voor beleid in de toekomst. Publicatie 30 juli 2023 op <https://www.liberaal-groen.nl>.

bodemdaling tegen te gaan en de natuurlijke uitstoot van broeikasgassen terug te dringen.

- ▶ Kalenderlandbouw is achterhaald. De klimaatverandering vraagt juist om meer flexibiliteit.
- ▶ Bodemvruchtbaarheid en waterkwaliteit zijn de uitgangspunten van ons bemestingsbeleid.

Er moet snel duidelijkheid komen voor boeren.

De verduurzaming van ons voedselsysteem, en het oplossen van de stikstofcrisis, gaat niet zonder slag of stoot, maar biedt ook kansen. Niet alles kan overal. Wat wél kan, en waar, moet een nieuw kabinet snel duidelijk maken. Onzekerheid is funest voor boerenfamilies en met uitstel schiet de natuur ook niets op.

- ▶ Verdere intensivering is mogelijk als klimaat en natuur maximaal worden ontzien. Wij denken daarbij aan het afvangen en recyclen van ammoniak, energieneutrale glastuinbouw, kweekvlees, fermentatie, precisielandbouw en genetische modificatie. Dat maakt het mogelijk om met minder land meer voedsel te produceren; land dat aan extensieve landbouw of de natuur kan worden gegeven.
- ▶ Het andere toekomstpad is natuurinclusief boeren. Daarin sluiten we kringlopen en brengen we emissies terug door de import van veevoer en het gebruik van kunstmest en chemische gewasbeschermingsmiddelen verder af te bouwen. Akkerbouwers vergroten hun gewasdiversiteit en minimaliseren hun grondbewerking. In de veeteelt worden uitloop en weidegang de norm. Zo bevorderen we de biodiversiteit en maken we onze voedselproductie klimaatbestendiger.
- ▶ We betalen boeren voor de maatschappelijke diensten die zij leveren. Landschapsonderhoud, natuur- en waterbeheer leveren de samenleving veel op, maar zijn niet te commercialiseren. We geven boeren die hiervoor kiezen langdurige contracten en versterken zo hun verdienmodel. Dan kan in samenwerking met natuurorganisaties. Ook is het mogelijk om bosbeheer en boslandbouw te combineren.

De VVD is voor een gelijk speelveld.

- ▶ De landbouw- en voedselsector levert een evenredige bijdrage aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en stikstof.
- ▶ Gelijkaardige producten worden gelijk behandeld. Zo horen koe- en plantaardige melk in hetzelfde belastingtarief.
- ▶ We trekken de gasbelasting gelijk voor alle verbruikers. We stimuleren duurzame warmtebronnen in de glastuinbouw, zoals geothermie en restwarmte.
- ▶ De overheid heeft een rol om transitie aan te jagen. Boeren, tuinders, vissers en andere voedselproducenten kunnen rekenen op financiële ondersteuning wanneer zij investeren in innovatieve systemen of technieken. Uiteindelijk moeten producten zich in de markt bewijzen. De VVD is tegen permanente staatssteun. Daarom blijven we in Europa aandringen op het afschaffen van de inkomenssubsidies binnen het Gemeenschappelijk landbouwbeleid. Die gelden zetten we liever in om boeren te betalen voor eco-diensten.
- ▶ We streven naar zo vrij mogelijke handel. Importtarieven op voedsel kunnen

gerechtvaardigd zijn zolang Europese boeren aan strengere regels worden gehouden dan boeren elders. Maar die tarieven moeten wel gelijk zijn. De vrijstelling van soja is een oneerlijk concurrentievoordeel en werkt bovendien ontbossing in Zuid-Amerika in de hand.

- ▶ We steunen een koolstofheffing op landbouwproducten aan de Europese buitengrens om te voorkomen dat onze ondernemers op achterstand worden gezet terwijl importeurs elders in de wereld meer uitstoten.

We betalen een eerlijke prijs voor een eerlijk product. De vervuiler betaalt.

We mogen niet verwachten dat de boer alleen opdraait voor de kosten van de verduurzaming. Tegelijkertijd willen we dat gezond voedsel, dat duurzaam is geproduceerd, betaalbaarder wordt. Daarom rekenen we de kosten van vervuiling door in de prijs en zorgen we voor een rechtvaardige margeverdeling in de voedselketen.

- ▶ Boeren worden nog maar beperkt beloond wanneer zij aanpassingen doen ten gunste van dierenwelzijn, klimaat en natuur. Om hun producten concurrerender te maken, rekenen we de maatschappelijke kosten van vervuiling toe in de prijs. Bijvoorbeeld de kosten die waterschappen maken om de restanten van gewasbeschermingsmiddelen uit het afvalwater te zuiveren. Of zorgkosten veroorzaakt door luchtvervuiling van kunstmestfabrieken. Die kosten betalen we in de toekomst als consument en niet als belastingbetaler.²
- ▶ We vervangen normen met een afrekenbare stoffenbalans en nemen fosfaatrechten op in een emissiehandelssysteem. Zo verminderen we de complexiteit voor boeren en bieden we ruimte aan ondernemerschap. De methodiek moet rekening houden met de totale uitstoot van broeikasgassen en de lokale depositie van ammoniak.
- ▶ We versterken de positie van boeren ten opzichte van hun toeleveranciers en afnemers.
- ▶ De overheid geeft het goede voorbeeld door alleen duurzaam geproduceerd uit de EU in te kopen dat voldoet aan hoge eisen voor dierenwelzijn en milieu.

We geven alle technieken een kans.

Nederland is kampioen in voedselinnovatie. Dat moet zo blijven. We investeren in kansrijke bedrijven die de eiwittransitie versnellen en de omschakeling naar kringlooplandbouw bevorderen. Dat levert banen en nieuwe exportmogelijkheden op.

- ▶ Zuivel- en vleesvervangers, de teelt van biologische bouwmaterialen, fermentatie en kweekvlees kunnen nieuwe verdienmodellen opleveren voor akkerbouwers en veetelers. We maken geld beschikbaar om dat te onderzoeken en verder te ontwikkelen.
- ▶ We sturen aan op snelle goedkeuring en markttoetreding van voedselinnovaties in de EU, zoals kweekvlees.
- ▶ We gebruiken restproducten uit de landbouw, voedingsmiddelenindustrie en horeca

² Met name producten uit de gangbare veehouderij worden duurder: kip 2 euro, varken 4,50 euro en rund 5,70 euro per kilo. Voor zuivel is geen schatting gemaakt. CE Delft, *Duurzaamheidsbijdrage vlees*, augustus 2019, https://ce.nl/wp-content/uploads/2021/03/CE_Delft_190106_Duurzaamheidsbijdrage_Vlees_Hoofdrapport_Def.pdf

idealiter als veevoer en anders als bron van biogas.

- ▶ Supermarkten en grote voedselproducenten worden verplicht om in hun jaarverslagen te rapporteren over voedselverspilling.
- ▶ We sturen aan op precisielandbouw: mest en gewasbeschermingsmiddelen nauwkeurig aanbrengen op de plekken waar dit daadwerkelijk van toegevoegde waarde is, waardoor er minder belasting is voor het milieu.
- ▶ Natuurlijke grondstoffen worden door gebrek aan kennis onderbenut. We investeren in onderzoek en zetten ons in voor goedkopere en snellere toelating van groene gewasbeschermingsmiddelen.
- ▶ Nederland blinkt uit in biotech, maar Europese wet- en regelgeving zit in de weg. De nieuwste technieken lopen tegen de grenzen aan van wat in Europa mag. Andere landen zijn soepeler. We moeten voorkomen dat bedrijven de EU verlaten.
- ▶ We steunen de voorstellen van de Europese Commissie om de regels voor genetische modificatie te moderniseren. Dat maakt het mogelijk om bijvoorbeeld resistentere gewassen te ontwikkelen en de geboorte van eendagskuikens te voorkomen. We geven jonge bedrijven daarmee een impuls. De Europese regels voor genetische modificatie zijn nu zo streng dat alleen grote multinationals zich eraan wagen.
- ▶ Wij willen nog een stap verder gaan. Wanneer genetisch gemodificeerde micro-organismen wel in het productieproces worden gebruikt, maar niet in het eindproduct komen, zouden de reguliere voedselveiligheidsregels moeten gelden. Zo geven we precisiefermentatie een kans: een veelbelovende techniek om eiwitten en zuivel te 'kweken'.
- ▶ We streven naar uitfasering van de sleepvisserij en blijven ons daarom inspannen om het Europese pulsvisserijverbod terug te draaien. Pulsvisserij vermindert brandstofgebruik, bodemberoering en bijvangst.

We zorgen goed voor dieren.

- ▶ Gezondheid en welzijn van dieren zijn voorwaarden voor het fokken van (gezelschaps)dieren. We handhaven het verbod op het fokken op schadelijke uiterlijke kenmerken. Ook de handel in en import van deze dieren wordt verboden.
- ▶ We handhaven het verbod op onnodige lichamelijke ingrepen bij dieren en gaan strenger toezien op de naleving van Europese regels voor diertransport.
- ▶ Bij herhaalde overtreding van dierenwelzijnsregels trekken we vergunningen in.
- ▶ Naarmate onze kennis over de behoeften en het gedrag van dieren toeneemt, passen we dierenwelzijnsregels aan. De essentiële behoeften van dieren worden uitgangspunt in het ontwerp van houderijsystemen.
- ▶ Dierenwelzijn en voedselveiligheid zijn twee verschillende taken en beide belangrijk. We halen het toezicht op dierenwelzijn weg bij de NVWA en richten hier een afzonderlijke dienst voor op onder het ministerie van Veiligheid en Justitie.